

Veiledning for inngåelse av kontrakt for opera, musikal eller andre store rettigheter

Dette er en veiledning som er nyttig å lese sammen med Kontrakt for komponering av opera, musikal eller andre store rettigheter. Dersom innholdet i kontrakten og veiledningen ikke er dekkende for ditt behov, kan du endre ordlyden i avtalen eller legge til et vedlegg.

1. Verket

Verket bør beskrives så konkret og klart som mulig. Husk å få med:

- Verkets tittel/arbeidstittel
- Premieredato og scene
- Antall minutter nykomponert musikk. Se punkt 5 i denne veiledningen for hvordan man beregner lengde på verket.
- Besetning (instrumentering, antall stemmer ol.)
- Eventuelle musikere som skal medvirke, dersom bestiller har særskilte ønsker om dette
- Eventuelt andre forhold som kan ha betydning for verkets utforming

Her er det viktig å ha dialog underveis med Bestiller. Når det gjelder besetning vil dette også gjelde elektronisk musikk. Alt bør spesifiseres, men med rimelig mulighet for endringer. Det er antall stemmer som er det vesentlige, hvilken type besetning og evt om det brukes interne eller eksterne musikere.

2. Levering

I tillegg til endelig leveringsfrist, kan det være behov for å avtale del-leveringer eller tidspunkter for levering/gjennomgang av foreløpig versjon, råmiks el.

3. Bestillers rettigheter og plikter

Eksklusiv/ ikke-eksklusiv: Det er svært viktig å klargjøre om bestiller får enerett til det som bestilles, eller om det kun gis ikke-eksklusiv rett. Ikke-eksklusiv rett innebærer at du i utgangspunktet står fritt til å utnytte verket selv og til å gi andre rett til å utnytte verket, i samme tidsperiode som kontrakten omhandler. Eksklusiv rett betyr at du gir fra deg retten til å bruke verket på den eller de måter som avtalen gjelder, og slik at du ikke kan bruke verket på samme måte selv eller gi andre den samme retten. De fleste bestillere krever eksklusiv rett, i alle fall frem mot premiere og en periode etter.

Bestiller får normalt en vederlagsfri rett til å bruke verket i forbindelse med promotering av forestillingen. All annen utnyttelse som ikke er omfattet av den opprinnelige avtalen, og som gir nye inntekter (f. eks. utgivelse av musikken eller generell promotering og markedsføring for teatret/ selskapet som ikke har direkte med dette bestillingsverket å gjøre), krever samtykke fra deg, og en rimelig fordeling av inntektene.

4. Komponistens rettigheter og plikter

Opphavsrettsfordeling er et vesentlig punkt: Dette vil ha betydning både for rettigheter til verkets viderebruk og for fordeling av royalty (se pkt 6). En musikal/opera-produksjon har ofte flere opphavere; det kan dreie seg om komponist og tekstforfatter/dramatiker – men kan også, avhengig av sceneverkets karakter, innbefatte flere og/eller andre opphavere. Ha en god dialog på dette og avklar i god tid hvem som skal ha opphavsrettigheter i sceneverket. Det «vanligste» er å fordele 50/50 på musikk og tekst for musikal. For opera er det vanlig med 60/40. Er det flere andre opphavere må man justere prosentatsen etter beste evne.

Komponist, sammen med eventuelt andre opphavere som for eksempel dramatiker, er i utgangspunktet satt som eier av masterrettighetene til verket. Dersom bestiller imidlertid har investert/betalt for en kostbar innspilling, så kan dette være grunn til at bestiller vil kreve masterrettigheter til den spesifikke innspillingen. Dersom verket ikke kan skilles fra masterinnspillingen, så bør masterrettighetene i alle tilfeller eies av komponisten.

Åndsverkloven stiller i § 3 et ufravikelig krav om at opphavere skal navngis i samsvar med «god skikk». Hva som forstås med «god skikk» kan i enkelte tilfeller være uklart. Det er allikevel på det rene at opphavere skal krediteres i de aller fleste tilfeller, herunder når verket strømmes, når verket promoteres, på plakater og i programhefte. Om du har spesielle ønsker om hvordan du krediteres (f.eks. ved bruk av kunstnernavn) må du gjøre bestiller oppmerksom på dette.

Et viktig spørsmål du bør tenke gjennom er om du skal kunne benytte verket på noen måte i tillegg til hvordan bestiller benytter det. Et praktisk eksempel er om du skal kunne utgi musikk du har skrevet til en forestilling på strømmetjenester, CD eller lignende.

Det bør lages en egen avtale om masterrettighetene til verket dersom komponisten leverer ferdig innspilt musikk. Dersom musikken er innspilt av komponisten i eget studio, er det naturlig at komponist sitter igjen med masterrettighetene. Dersom bestiller imidlertid har investert/betalt for en kostbar innspilling, så kan dette være grunn til at bestiller kan kreve deler av masterrettighetene til den spesifikke innspillingen. Det finnes flere eksempler på at komponist og bestiller kan dele masterrettighetene. Hvis teatret ønsker å være med å dekke utgiftene for innspilling av noen av verkene i produksjonen, vil teatret kunne eie en del av masterinnspillingen lik den prosent de betaler for.

5. Honorar

Opphaver honoreres alltid med et bestillingshonorar som betales i forbindelse med kontraktsinngåelse og levering, men her kan det også avtales om andre spesifikke oppgaver, som for eksempel lyddesign (se punkt C), som vil utløse et honorar. I tillegg til et bestillingshonorar skal Komponist motta et fremføringsvederlag. Vederlag for fremføringen av musikken bestemmes av punkt 7 i kontraktsmalen.

A) Bestillingshonorar

Det er viktig at honoraret gjenspeiler arbeidsmengden. Et grunnprinsipp kan være at en helaftens opera/musikal, i stort format, tar 2 år å skrive. Honoraret bør speile dette, og utgjøre 50% eller mer av en normal årsinntekt, ganger to. Besetning og durata er vesentlige elementer i fastsettelsen av honorar. Hvis verket er et kammerstykke med kort spilletid, bør honoraret gjenspeile dette. I noen tilfeller kan det også være naturlig å ta utgangspunkt i NOPA og NKFs Satser for bestillingsverk, men da bør man uansett også ta forventet arbeidsmengde med i betraktningen.

Andre momenter som kan spille inn: Krav til omfattende research, omfang av workshops/samarbeid med utøvere, helt spesielle utfordringer – kan frembringe større honorar. Orkestrering: Er det komponisten selv eller en arrangør som skriver partituret? Det må komme tydelig frem i kontrakten om komponist også skal arrangere ut musikken eller om det skal involveres en egen arrangør. Hvis en arrangør gjør orkestreringen må dette honoreres separat, og avspeiles i komposisjonshonoraret.

Det kan i noen tilfeller være hensiktsmessig å vedlegge et budsjett under punktet om Bestillingsvederlag. Bestillingsvederlaget skal da dekke alle utgifter som fremgår av budsjettet inkludert honorar til opphaver, og det er da tydelig for begge parter at vederlaget er fastsatt i henhold i oppdragsomfang som fremgår av budsjettet.

Bli enig om faktureringsdatoer med din bestiller. Ved et lavere honorar/ mindre prosjekt kan en todeling av bestillingshonoraret vært fornuftig (ved avtaleinngåelse og ved levering av verket). Ved større prosjekter/forestillinger som det arbeides med i over flere år er det lurt å avtale tre rater; ved avtaleinngåelse, ved start av workshops eller når man er midtveis i arbeidet, og ved levering av verket.

Andre typer betaling/støtte kommer i tillegg til dette vederlaget, og beholdes av opphaver. Dette gjelder f.eks. støtte fra Kulturrådet og stipender fra NOPA. Det vil si at dersom Komponist mottar tilskudd eller stipend skal ikke dette trekkes fra bestillingshonoraret.

B) Fremføringsmateriale

I de fleste tilfeller skal det skrives ut stemmemateriale (enkelstemmer) fra partituret. Dette er en egen jobb som skal honoreres separat, og som ikke nødvendigvis gjøres av komponisten. Ved større operaer og musikaler er dette en meget omfattende jobb. Det finnes flere måter å løse dette på;

- NB Noter (Nasjonalbiblioteket) kan ta på seg jobben, og leier så ut materialet til Bestiller.
- Et forlag kan gjøre dette, hvis man har en forlagsavtale på verket. Da vil materialet også bli tilbudt bestiller som leiemateriale.
- Operahus/teatre kan ha ansatte på notearkivet som kan ta på seg denne jobben. Da vil stemmematerialet bli teaterets eiendom. Hvis Verket skal produseres i ettertid av andre, bør man i så fall finne en løsning på å kjøpe ut materialet. Eventuelt kan det overtas av et forlag.

Ved mindre verk hvor stemmematerialet ikke er så omfattende, kan det være en god idé at komponisten gjør jobben selv. Det er en god måte å lese korrektur på. Men dette arbeidet skal likevel honoreres separat, eller overdras til et forlag. I et slikt tilfelle må det inngås en avtale med forlaget om fordeling av leieinntekten av materialet.

I opera/musikal kreves også et klaveruttog (klaverutdrag) som brukes under prøvene, før orkesteret kommer inn i bildet. Dette er en representasjon av partituret, skrevet slik at det kan spilles på klaver av en repetitør. Klaveruttaget er den viktigste representasjonen av verket under prøvene, som brukes av sangerne, inspisient, regissør, dirigent og resten av det kunstneriske teamet. Der står alle sangstemmer, all tekst og alle sceneanvisninger. Utførelsen av klaveruttaget skal honoreres separat. Dette kan også lages av andre enn komponisten selv.

C) Eventuelle andre honorarer og utgifter

Her kan det være lurt å legge ved et budsjett. Ta med faktiske kostnader (som f.eks. studioleie, musikerhonorar etc), og anslå egen og andres arbeidskostnader ut fra beregnet tidsbruk.

6. Fremføringsvederlag

Når et verk fremføres offentlig, utløser dette en rett på fremføringsvederlag til opphaveren. Slik fremføring omfatter de aller fleste tilfeller hvor et verk spilles eller avspilles for et publikum, for eksempel live på en scene, på radio eller på TV/kino.

Store vs små rettigheter

Uttrykket «store rettigheter» brukes i forbindelse med musikkdramatisk fremføring, hvor musikken er uløselig knyttet til det totale verket (f.eks. opera, operette, teater, musikal, pantomime, ballett o.l.). TONO forvalter i utgangspunktet ikke store rettigheter og det er også utenfor gjensidighetsavtalen med deres søsterselskaper. Ved «store rettigheter» inngår man en avtale om bestillingshonorar i tillegg til vederlag for royalty.

«Små rettigheter» omfatter all annen teatermusikk som benyttes i teateroppsetninger av mer tekstlig karakter. Det kan dreie seg om hele spekteret fra symfoni til rockelåt, og kan omfatte både allerede innspilt og/eller nyskrevet musikk. «Små rettigheter» forvaltes av TONO, og ved nyskrevet musikk er bestillingshonorar- og vederlagssatsen bestemt av TONO og NTOs avtalesatser.

Dersom enkeltstående ikke-musikkdramatiske verk («små rettigheter») brukes i en dramatisk sammenheng, oppstår en dramatisk fremføring (store rettigheter). Dersom et musikkdramatisk verk tas ut av sin sammenheng og presenteres i utdrag og/eller som en konsertfremføring, er dette å betrakte som små rettigheter.

Fremføringsvederlag for store rettigheter:

Det er vanlig med til sammen 12 – 15 % av brutto billettinntekter i framføringsvederlag/royalty for store rettigheter til komponist og librettist/dramatiker, avhengig av spillested, produsent, o.l. Det vil si 6-8% royalty til komponisten alene. Om det er få forestillinger, amatør- eller barneteater uten reelle billettinntekter, eller andre omstendigheter som gjør at produsentens inntekt er minimal, bør det avtales et engangshonorar i stedet for framføringsvederlag. Dette bør gjenspeile den økonomiske situasjonen, og være et tillegg til bestillingshonoraret.

Man skal forvente å få tilsendt spesifiserte avregninger fra Bestiller, der billettpriser og lignende oppgis. En eventuell statlig/kommunal kompensasjon i forbindelse med publikumsbegrensninger og lignende, skal som hovedregel inngå i beregningsgrunnlaget for royalty.

Fordeling mellom komponist og dramatiker/librettist – og evt andre opphavere - må avtales på forhånd. Det er vanlig at librettist og komponist deler 40/60% for opera, og 50/50% for musikal.

Hvis det er andre rettighetshavere i materialet som brukes som grunnlag for librettoen, f.eks en roman eller film, er det vanlig at originalforfatter/forlag får en tredjedel eller en fjerdedel av vederlaget. Denne andelen må gjenspeile omfanget av bruken av originalforfatterens materiale. Komponist/librettist deler resten. Hvis et forlag representerer komponist/librettist skal dette avtales gjennom dem. Da vil forlaget også ta en del av fremføringsvederlaget.

Arrangør og oversetter kan også omfattes av fremføringsvederlaget. Vanlig er å gi 1 eller 2 prosent og dermed rettigheter i verket, eller å kjøpe ut ved å gi et engangshonorar for arbeidet med arrangeringen.

7. Dialog mellom Komponist og Bestiller

Mange teatre forlanger at de skal stå fritt ved valg av regissør. Men ved en uroppførelse er det viktig at regissør, komponist og librettist har et godt samarbeid, og har samme visjon for verket. Det er derfor viktig at opphaverne er involvert i valget av regissør, og at regissøren er med i skapelsesprosessen fra starten av og deltar på workshops underveis. I en stor operaproduksjon er det viktig at regissør og komponist har gjensidig forståelse for verket når prøvene begynner. Det å gjøre store endringer i musikken etter at hele notematerialet til orkesteret er skrevet ut, er ikke optimalt. Dette må en regissør ha forståelse for. Derfor er det viktig at regissøren kjenner musikken godt i god tid før prøvene starter. Husk at musikerne ofte forlanger å få notene en måned før prøvene starter. Sangerne på et operahus skal gjerne ha flere måneder på å innstudere musikken.

8. Erstatning ved kansellering

Jo nærmere tidspunktet for levering kanselleringen skjer, jo større del av honoraret bør du ha. Det kan også være andre gode grunner for at du skal ha fullt honorar, f.eks. dersom du har gitt avkall på andre oppdrag til fordel for dette.

Det kan i en del tilfeller være vanskelig å bedømme om du har rett til å kansellere oppdraget som følge av at bestiller stiller krav som du mener det ikke er kunstnerisk forsvarlig å imøtekomme. Man må akseptere at bestiller har visse synspunkter på verkets utforming, f.eks. lengde. Ta kontakt med NOPA eller NKF om du er i tvil!

9. Force majeure

Uforutsette avlysninger, slik vi f.eks. opplevde under koronapandemien, kan gi store utfordringer, og ofte blir opphaverne glemt når kompensasjon skal fordeles. I starten utløste avlysningene force majeure i mange tilfeller. Etter snart et år inn i pandemien er det lettere å forutse situasjonen, og kan dermed ikke betegnes som force majeure. Hvis et teater må spille for et redusert antall publikummere av smittevern hensyn, skal ikke dette automatisk gjøre at royalty til opphaverne også blir redusert tilsvarende.

Den ekstra støtten et teater mottar i en slik situasjon, skal også kompensere opphaverne for tap av deres inntekt fra royalties.

10. Tilbakeføring av rettigheter

Ved kansellering faller alle rettigheter til verket slik det foreligger på kanselleringstidspunktet tilbake til komponisten. Dette innebærer at bestiller ikke kan benytte noe av verket, og må levere tilbake det som eventuelt er levert før kanselleringen skjer.

Bestiller som har fått eksklusiv rett til å utnytte et verk, har etter åndsverkloven plikt til å utnytte verket innen rimelig tid. Hva som er rimelig tid, er i denne avtalen bestemt som 12 + 12 mnd.

11. Diverse

Husk at du i denne sammenheng er å anse som selvstendig næringsdrivende. Det betyr at du selv må sørge for betaling av skatt av bestillingsvederlaget og fremføringsvederlaget. Utgifter som du har pådratt deg i forbindelse med prosjektet (f.eks. til studiomusikere eller leie av studio) kan føres til fradrag i selvangivelsen.

12. GDPR

GDPR (General data protection regulation) er EUs personvernforordning, som sammen med den norske Personopplysningsloven utgjør regelverket for behandling av personopplysninger.

13. Tvisteløsning

Oppstår det en situasjon hvor du er usikker på forståelsen av avtalen, eller du er uenig med bestiller, ta kontakt med NOPA eller NKF.

14. Særskilte bestemmelser

Denne avtalen er en mal for inngåelse av avtaler. Det kan godt hende du har særskilte behov som ikke dekkes av malen. Du kan gjøre tilpasninger i de enkelte bestemmelsene, eller skrive inn andre bestemmelser under dette punktet. Ta kontakt med NKF eller NOPA for bistand til dette.

***